

130 anys d'exposicions

La galeria del senyor Esteve

JOSEP CASAMARTINA i PARASSOLS

A final de la dècada de 1980, un vespre cap a quarts de vuit, el carrer de Petritxol es va omplir més del que ja era costum en aquella hora. Des del carrer Portaferriça i de la plaça del Pi es generava una força motriu que concentrava els vianants just cap al centre: tots es dirigien de pet a Can Parés. La porta no parava de batre i dins la sala ja no s'hi cabia. Recordava un dels quadres més cèlebres d'Umberto Boccioni, *Al·darull a la galeria*, pintat el 1910, que es troba a la Pinacoteca de Brera milanesa. Però la vibrant i energètica escena, de futurista només en tenia l'aparença. Un munt de botiguers, comerciants, petits, mitjans i, potser, grans empresaris, de testa platejada i gavadina neta, vinguts d'arreu de Catalunya, s'amuntegaven per comprar les darreres imatges de calendari de Josep Amat que penjaven d'unes feixugues cortines de color de gos quan fugia a l'última exposició en vida del pintor. No n'hi havia per a tothom. Era l'apoteosi crepuscular d'un món vell que desapareixia. Aviat començaria a ser desatesa tota aquella pintura nascuda amb la pretensió de ser moderna i, alhora, amb la patina de les coses sòlides que perduren.

Un canvi generacional a tots nivells, artistes, clients i propietaris, estava regirant l'establiment de dalt a baix. Poc després, el 1988, es transformava radicalment la sala, segons un elegant projecte dels arquitectes Miquel Espinet i Antoni Ubach, amb fusterries sofisticades i redissenys de mobiliari del refinat secessionista vienes Josef Hofmann. Però la Sala Parés duia un estigma implacable, el pes dels anys i la tradició i, tot i deixar una mica de banda els fins aleshores "seus artistes", no es va poder imposar entre les galeries més modernes de Barcelona que, d'altra banda, feia anys que batallaven contra un públic conservador i contra les tendències defensades a ultrança per la pròpia sala del carrer Petritxol. L'art que omplia pàgines dels diaris anava per un altre camí, i el centre d'atenció feia anys que s'anava desplaçant decididament cap al carrer Consell de Cent. Tot i amb

això, es va crear un nou espai, just al davant de la Parés, per captar un públic més jove i modern: la Galeria Trama, amb una seu ben situada també a Madrid i la cobejada presència, intermitent, a Arco.

Ja l'any 1923, Eugeni d'Ors, a *Cinquenta años de pintura catalana* —llibre que no s'editaria fins al 2002 per Quaderns Crema— havia advertit que l'era de la Sala Parés, que havia estat importantíssima, s'acabava amb l'aparició d'Els 4 Gats. D'Ors, com sempre, exagerava una miqueta, ja que a la històrica galeria encara hi passarien moltes coses transcendentals i no podia saber que el 1926, pocs mesos abans de la mort de Joan Baptista Parés, el fundador de la sala, els fills del poeta Joan Maragall —Raimond i Joan Anton— prendrien en traspàs el negoci i li

donarien una nova empremta. Però els nous propietaris tampoc anirien per davant de la clientela i, tret d'excepcions puntuals, es mantindrien en la correcció més absoluta i s'oposarien decididament a tota mena d'art d'avantguarda. En aquest aspecte, és

La Parés no va poder imposar-se entre les galeries més modernes de Barcelona

exemplar, aclaridora i molt sincera la *Història de la Sala Parés* (Editorial Selecta) que va publicar Joan Anton Maragall el 1975, per commemorar els cinquanta anys de direcció de l'establiment

familiar, i escrita en un temps en què no se sabia si la batalla era guanyada o perduda. Un dietari perfecte, del que ara s'acaba d'editar una mena de continuació en colors, molt més il·lustrada, luxosa i lleugera de continguts, d'acord amb els nostres temps, per commemorar 130 anys de galeria. Al nou llibre s'hi veuen peces realment importants que han passat per la Parés però, també, un munt de poca volada, i és que l'art també no deixa de ser una mercaderia com una altra.

El 1928, en una època en què la utopia avantgardista semblava poder-se fer realitat, l'historiador de l'art Josep Pijoan exclamava, eufòric i provocador: "No; aquell art —que no és art— del retrat del senyor Esteve fumant la pipa, i de la senyora Esteve ensenyant els pits, és mort per sempre

més. La fotografia i el cinema han estat llur botxí. Dintre de poc la gent s'estimarà més una cinta cinematogràfica de tota la família, d'estar per casa, que els monumentals retrats amb marcs daurats que presideixen el saló. I, entre altres coses, perquè no tindran saló, tindran un auto o un aeroplà". Amb l'arribada de la República un alè de modernitat envairia el país, però la pintura i l'escultura *comme il faut* continuarien imposant-se entre la clientela solvent que potser es va comprar l'avió, però va continuar anant tots els diumenges a missa de dotze i, després de donar un tomb per can Parés, comprava el braç de gitano o un bon tortell. Els estralls de la Guerra Civil van estroncar la sagrada rutina, però els temps més gloriosos encara havien de venir!



Sala d'exposicions de la Parés, al carrer Petritxol de Barcelona. / CARLES RIBAS

AGUSTÍ FANCELLI

El carrer Petritxol és tot ell una síntesi ben catalana de pacte o compromís entre diversos. Enlloc s'hi troben tantes plaques commemoratives com aquest carreró estret i obac, d'un centenar de metres mal comptats que van des de la plaça del Pi fins a la Portaferriça. Hi van viure un parell de poetes, Antònia Gili (1856-1909) i Ramon Bech (1918-1995). El dramaturg i també poeta Àngel Guimerà (1847-1924) va fixar-hi la seva darrera residència. Joan Magrinyà hi tenia el seu estudi de ballet. Als cinquanta Montserrat Caballé va treballar en una antiga fàbrica de mocadors establerta aquí per pagar-se els estudis de cant. Hi trobem també les cases d'un protector de les arts (Josep Puiggarí, 1821-1903), un metge (Francesc Salvà, 1751-1828), un historiador (Antoni Campillo, 1698-1779) i un veí simbòlic: el senyor Dalmáu, ànima de les campanyes benèfiques organitzades

El discret encant de l'art de la burgesia

Can Parés ha fixat el cànon figuratiu i ha determinat el gust de diverses generacions de col·leccionistes catalans

per Ràdio Barcelona. Hi ha dues xocolateries amb caliu, una a cada banda de carrer, i alguns establiments tradicionals, com una llibreria especialitzada en excursionisme o una ganiveteria fascinant (a la plaça del Pi), combinats amb comerços nous consagrats al *gadget* turístic. Al bell mig del carrer, introduint un serè equilibri entre la diversitat, hi trobem el bell edifici noucentista fet construir per l'escriptor i polític Maurici Serrahima (1902-1979), als baixos de la qual hi bateja l'ànima de la via, Can Parés.

A Can Parés s'hi anava després de sentir missa a l'església del Pi o de prendre un *suis*, en uns temps en què els televisors encara eren escassos i les cases. Formava part de l'ordre burges de la ciutat, un ordre que absorbia l'energia dels extrems com un forat negre: va ser alhora revolucionari i conservador, avançat i retrògrad, il·luminat i obscurantista, de dretes, fonamentalment, però també, quan va conèixer, d'esquerres: el 1937, en una de les escasses ocasions en què la galeria va obrir durant la guerra,

s'hi van exposar obres d'un anarquista vinculat a la CNT, amic d'un dels propietaris, Raimon Maragall, que era qui mantenia la relació amb els artistes mentre el seu germà, Joan Anton, s'havia establert prudentment a Londres, des d'on, juntament amb Eugeni D'Ors, va coordinar la representació del govern franquista a la Biennial de Venècia de 1938, on s'hi van presentar dos autors de la casa, Pere Pruna i Ignacio Zuloaga. Dada significativa: després de la guerra la galeria va obrir amb una exposi-

ció col·lectiva que aplegava artistes de l'anomenada Generació del 17, com ara Joan Serra, Alfred Sisquella, Manuel Humbert, Rafael Llimona, Josep Maria Prim, Domingo Carles o Francesc Domingo, els mateixos autors que havien protagonitzat l'exposició que s'hi veia el juliol de 1936. Era necessari que tot canviés perquè tot quedés com estava: la màxima lampedusiana és de sempre el gran lema del discret poder de la burgesia. La qual cosa no vol dir que en molts aspectes la galeria no hagi estat, des de la fidelitat incommovible al figurativisme —causa de la desafecció de les avantguardes a partir dels anys 50—, innovadora i fins i tot rupturista. Exemples: va ser la primera galeria d'art que va exposar, l'any 1901, obra de Pablo Picasso, com a *teloner* de Ramon Casas, artista aleshores més conegut i famós que el malagueny (Picasso, per cert, no va vendre res, cosa de la qual es queixava amargament per carta a

Passa a la pàgina 3